

DOLORES REDONDO

LES QUE
NO DORMEN
NASH

Columna

Les Valls Tranquilles

DOLORES REDONDO
LES QUE
NO DORMEN
NASH

Traducció de Núria Parés Sellarès

COL·LECCIÓ CLÀSSICA
TÍTOL ORIGINAL: *LAS QUE NO DUERMEN NASH*
PRIMERA EDICIÓ: NOVEMBRE DEL 2024
© DOLORES REDONDO MEIRA, 2024
PUBLICAT D'ACORD AMB PONTAS LITERARY & FILM AGENCY
© DE LA TRADUCCIÓ: NÚRIA PARÉS SELLARÈS, 2024
© DELS MAPES: SALOMART
© EDITORIAL PLANETA, S. A. / DESTINO
© COLUMNA EDICIONS, LLIBRES I COMUNICACIÓ, S.A.U.
AV. DIAGONAL, 662-664 - 08034 BARCELONA
ISBN: 978-84-664-3269-6
DIPÒSIT LEGAL: B. 17.294-2024
FOTOCOMPOSICIÓ: GRUP62
IMPRÈS A CATALUNYA - PRINTED IN CATALONIA

www.columnaedicions.cat

La lectura obre horitzons, iguala oportunitats i construeix una societat millor. La propietat intel·lectual és clau en la creació de continguts culturals perquè sosté l'ecosistema de qui escriu i de les nostres llibreries. En comprar aquest llibre contribuïu a mantenir aquest ecosistema viu i en creixement. A Grup62 agraïm que ens ajudem a donar suport així a l'autonomia creativa d'autors i autors perquè puguin continuar desenvolupant la seva funció.

Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra. Podeu contactar amb CEDRO a través del web www.conlicencia.com o per telèfon al 91 702 19 70 / 93 272 04 47.

La feina d'un psicòleg forense no sempre és necessària, però a vegades esdevé indispensable. Intervé en aquells escenaris en què l'autòpsia medicolegal és insuficient per determinar l'etiologia d'una mort, ja sigui pel temps que ha transcorregut, per l'estat del cadàver o per la seva absència. El seu objectiu principal està vinculat a la possibilitat d'aplicar el codi NASH, que determina si el decés va ser per causes naturals, accidentals, suïcidi o homicidi. Les inicials d'aquestes causes formen les sigles del codi.

Una antiga llegenda del País Basc afirma que les grutes més profundes de la Terra estan habitades per uns infernals toros vermells, diabòlics guardians que custodien amb la seva ferocitat els tresors que la Terra alberga, els secrets que hi ha sepultats i l'accés a l'inframon. Es diu que són els amos legítims d'aquells indrets, les ànimes dels que han quedat confinats allà, o esperits guardians governats per la mare Terra.

La foscor va acollir la dona mentre es precipitava a l'abisme, fins i tot li va semblar sentir els poderosos mugits d'una d'aquelles bèsties vermelles des de les profunditats. Va ser només un segon, just en l'instant en què va deixar de notar les mans que l'empenyien, i abans que la seva cara xoqués contra la panxa granítica que formaven les parets del pou a la vora de la boca d'entrada. Després va caure. El seu cos es va estibar desgavellat entre les estretes parets, picant contra la roca viva que li arrencava esquinçalls de pell que quedaven instantàniament cauteritzats pel frec. El descens es va convertir en un suplici interminable, conscient que els ossos se li anaven fracturant mentre queia. No tenia aire als pulmons i ni tan sols podia cridar. El dolor se sumava al dolor i, malgrat l'absoluta foscor, va veure com una immensa llum vermella es-

clatava davant dels seus ulls quan el cos va impactar contra el terra.

Al fons de la gruta tot era silenci i negror. Li va costar discernir si havia quedat dreta o de cap per avall i, malgrat que ho va intentar, un brunzit creixent li va impedir sentir res més que no fos el batec del seu propi cor, descompassat, ressonant-li dins del cap. Notava com el fred li pujava pels membres com una manta molla, molt feixuga, i va comprendre que s'estava morint. Es va concentrar de nou vençant la por i intentant escoltar. Silenci; silenci absolut. Va donar les gràcies a la mare Terra pel que això significava i, mentre abraçava la mort, va dedicar les seves últimes forces a alçar la mà per elevar per sobre d'aquelles parets, que serien la seva tomba, una maledicció carregada amb tot el seu dolor, amb tot el seu odi, amb tota la seva energia.

29 de febrer del 2020
Dissabte

La doctora Nash Elizondo es va ajustar l'arnès integral i es va girar per permetre que en Gabriel la subjectés al mosquetó després de comprovar el seu. Va observar la boca oberta de l'avenc. Un tall sepultat al terra, de forma allargada, de poc més de dos metres d'ample i uns tres de llarg. Des de certa distància podria haver passat desapercebut en el pendent inclinat a un costat del camí. L'atenció la captava un faig majestuós que hi havia a la vora del precipici, que elevava les branques al cel i endinsava les arrels al mateix avenc. Va aixecar la vista per mirar-lo, i es va col·locar darrere l'orella l'auricular de la ràdio i un floc de cabells pèl-rojos que se li havien escapat de la cua amb què els duia recollits. Durant les últimes hores, la brisa suau de bon matí s'havia començat a convertir en un vent moderat i carregat d'aigua que cavalcava per sobre les muntanyes des del mar Cantàbric, portant una promesa de pluja i enfosquint el cel a la vall de Malerreka.

Va dedicar una mirada pensativa a les seves botes de trekking i al maleter obert del vehicle aturat al sender. Havia aparcant el seu Ford Mustang a uns quants quilòmetres d'allà. Aquell matí, quan l'havia tret del garatge, sabia que s'acabaria penedint de portar-lo al camp; aquella preciositat no estava feta per a pistes i camins forestals. Tot i així, últi-

mament havia tingut tan poques oportunitats de conduir grans distàncies, que anar des de Donostia fins a Gaztelu li havia semblat una oportunitat que no podia deixar escapar. L'havia aparcad a l'esplanada, a la vora de la font del poble i dels antics rentadors.

Va fer el trajecte fins on s'acabava la pista acompanyant l'equip amb el Land Rover, indispensable en l'últim tram sense asfaltar que arribava fins a la boca de l'avenc. El maleter del vehicle estava atapeït de cordes, barres de bastida, politges i corrioles, i fins i tot una carpa plegable que solien portar per si de cas es posava a ploure d'improvís. Va alçar la vista a un cel de núvols agitats, potser avui l'haurien de fer servir. Això la va fer dubtar de nou sobre la idoneïtat del seu calçat. Els altres sí que portaven les botes de goma que utilitzaven habitualment quan entraven en coves o grutes desconegudes. Va tornar a mirar pensativa les seves botes, de trekking, i, gairebé al mateix temps, va captar un moviment furtiu entre la bardissa, turó amunt.

Un dels companys es va plantar davant seu somrient. Feia un mes que s'havia unit a Kondairak i era tota una troballa. Estudiant d'últim any d'Antropologia, no gaire bon escalador, però un expert en telecomunicacions. Aquesta era la seva primera sortida amb el grup sencer, i les millores en l'equip de ràdio ja eren més que evidents. La Nash tenia reserves. Se'l notava una mica tens, com si s'esforcés massa per agradar. Va veure com el miraven els altres dos companys, i va estar segura que en un moment o altre li farien pagar la novatada.

—Compta fins a deu, doctora Elizondo, que provarem el micro.

—Un, dos, tres, quatre, cinc, em sents, Mikel?

—Et sento perfectament —va somriure.

Els altres dos eren en Julio i en Xabier. En Julio era el gran, a punt de fer els cinquanta anys, historiador, etnòleg i lingüista, a més del propietari del Land Rover. En Xabier

era, juntament amb ella, el més veterà del grup: un arqueòleg molt reconegut en el seu àmbit. La Nash havia llegit un parell de treballs seus força brillants. Feia més de dos anys que sortien a la muntanya, la Nash el coneixia molt bé, només parlava d'arqueologia i d'equipament tècnic, i estava obsessionat amb la seguretat. Va pensar que semblava una mica molest, potser perquè, si no hi hagués sigut ella, avui ell hauria estat l'escollit per baixar a l'avenc amb en Gabriel.

En Gabriel va enganxar al seu cinturó un antic llum de carbur Fisma, que duia més per tradició que per seguretat, un trepant Hilti i la bossa que contenia les broques i els cargols Parabolt, que utilitzarien per assegurar la ruta. Tots dos es van ajustar el casc i van comprovar inclinant el cap que el llum frontal funcionava.

—Preparada? —va preguntar en Gabriel.

—Som-hi.

En Gabriel no va trigar ni dos minuts a assegurar el primer cargol a la boca de l'avenc. Ella es va agenollar a l'entrada i, abans de lliscar cap a dins, va comprovar fent una lleu estrebada les cordes que penjaven de la corriola subjecta a un trípode obert a la vora de la cova.

Li va semblar que notava una gota d'aigua al front, va alçar la cara al cel i per segona vegada li va semblar que veia algú entre els matolls que creixien a prop del pou, però només eren les branques remogudes per aquell vent que cada cop bufava més fort. Va arrufar les celles de manera involuntària.

Suposant que la seva inquietud estava relacionada amb les cordes que penjaven sobre el seu cap, en Xabier la va voler calmar.

—He comprovat tot el material tres vegades, para de preocupar-te, doctora Elizondo.

—N'estic segura, gràcies, Xabier.

—Jo també he comprovat tot l'equip, no hi haurà cap problema, doctora Nash —va dir en Mikel.

Ella el va mirar alçant una cella, però ningú no va dir res. Tot seguit va lliscar cap a la fosca boca de la gruta seguint en Gabriel.

En Xabier va picar l'ullet a en Julio, que va assentir dissimulant el somriure; va esperar que la Nash hagués desaparegut de la seva vista i, adreçant-se a l'antropòleg, li va etzibar:

—Tu ets imbècil o què coi et passa?

—Què he fet? —va preguntar en Mikel, estranyat.

—Dir-li Nash —va contestar en Julio, que fumava repenjat al faig.

—Tothom li diu així. És el seu nom, no? Nash Elizondo, això és el que diu a la seva fitxa —va dir, confós.

En Xabier va negar amb el cap, incrèdul.

—Hi posa doctora N. Elizondo. Nash és una mena de sobrenom.

—Però jo us he sentit dir-li així... —va replicar en Mikel, nerviós.

—Mai davant d'ella —va dir en Julio, mentre en Xabier assentia.

—No ho entenc. És un insult? Una conya...? —va dir, arronsant les espatlles—. Ho he sentit a dir a més gent...

—Creu-me, no sou pas prou amics per poder-te permetre dir-li així.

—I com es diu, doncs, de nom?

—Per a tu, doctora Elizondo.

—Se'm fa estrany, tanta formalitat. Què té, trenta anys? I a sobre està bona... Ja sé que és professora, però doctora Elizondo...

—Nosaltres ja t'hem avisat, res de dir-li Nash —va concloure en Xabier.

—Però què significa Nash?

—Diguem que és un codi...

—I no m'ho explicareu, oi?

—Vinga —va fingir que cedia en Julio, mentre es gira-

va i intentava aguantar-se el riure—, digue-l'hi tu, abans que torni a espifiar-la i la doctora el foti fora.

En Mikel va empal·lidir de cop.

—Tu ets antropòleg forense, no? —li va preguntar en Xabier.

—Estudiant d'últim any, però de Biologia, no forense.

—Tot i així ho hauries de saber.

—NASH és el codi forense, la manera de marcar la causa de la mort en els informes medicoforense. Les sigles NASH corresponen a les inicials de mort natural, accidental, suïcidi o homicidi. De debò creus que algú es pot dir així?

El noi va esbufegar preocupat mentre negava amb el cap.

La Nash va deixar de sentir-los quan va superar la boca de l'avenc i el so del trepant ho va ocupar tot.

Es va inclinar endavant i va veure que en Gabriel descendia a bon ritme. Excel·lent escalador, historiador i antropòleg, era a més un bon amic. Feia un any que donava classes com a professor suplent a la Universitat del País Basc, la mateixa on ella impartia la seva especialitat en Psicologia Forense. Quan es van conèixer el va reclutar per a les sortides que organitzava el seu grup per tot el País Basc i Navarra buscant empremtes d'assentaments humans, però sobretot desxifrant l'arrel antropològica i social que s'amagava rere els mites més estesos de cada zona.

En Gabriel estava especialment emocionat amb aquell avenc, perquè en les excavacions prèvies al voltant de l'accés al pou havien trobat un bol de coure, encara sense datar, i unes quantes monedes de poc valor de l'època romana. La Nash havia evitat discutir intentant no ser una aixafaguitarres, però trobar monedes, bols, restes de recipients amb nous, farina o llavors de poma era força freqüent en aquell indret. L'antiga religió dominant en aque-

lles valls, abans de l'arribada del cristianisme, mantenia que la deessa superior, Mari, habitava entre els cingles de les muntanyes i als avencs que arribaven fins al cor de la terra. Diversos antropòlegs, com José Miguel Barandiaran o Julio Caro Baroja, ja esmentaven aquestes pràctiques, i havien arribat a documentar fotogràficament troballes d'ofrenes, tributs de collita, àmfores de sidra, còdols i pedres. Ofrenes i regals portats des de molt lluny per dipositar-los a la boca de la cova, i a vegades a l'interior, com a tribut a la deessa mare.

La Nash va descartar els pensaments que li omplien el cap i es va concentrar en el descens agraït que les parets estiguessin seques, probablement a causa d'una mena de panxa granítica que la paret formava a uns escassos dos metres de l'entrada i que devia impedir que l'aigua de la pluja penetrés a l'interior. Tanmateix, la falta d'humitat no va evitar que la nauseabunda i familiar olor de la mort recent li arribés fins al nas.

—Sents el tuf? —va preguntar la Nash, alçant la veu per fer-se sentir per sobre del retronys del trepant.

En Gabriel va parar per contestar.

—Un pastor de la zona m'ha dit que a vegades també es fa servir l'esquerda per llançar-hi bestiar mort a la muntanya; sense anar més lluny, fa només un parell de setmanes que hi van tirar una ovella.

La Nash ho va pensar mentre arrufava el nas.

—Dues setmanes... Tu què en penses? Això és la pudor d'un cadàver de dues setmanes?

La veu d'en Gabriel va ressonar pujant per les parets com si fos a l'interior d'un tambor.

—Bé, tot depèn de la humitat que hi hagi allà a baix. En dues setmanes pot tenir les parts toves completament descompostes, o, si no, més aviat resseques. Calculo que al fons de tot deu haver-hi com a mínim deu graus menys que a l'exterior.

Un cop passat el ressalt rocós, les parets eren força rectes, una esquerdada natural, com si la muntanya s'hagués esberlat durant la glaciació partint-se en dues lloses irregulars, cinquanta metres en caiguda lliure, com un edifici de setze pisos. La pudor es feia més intensa a mesura que descendien, però alhora va anar perdent les facetes estridents de la primera putrefacció, substituïdes per un tuf més de floridura, de cabells bruts i d'espai tancat. La Nash va apuntar el frontal del casc cap avall i va veure el cadàver de l'ovella. Des d'allà eren visibles la zona del ventre i dels ulls, que es veien enfonsats i ressecs. Al costat sobresortia una gran branca, gairebé un arbre petit, entravessada. En Gabriel va arribar a terra i la va ajudar a descendir els dos últims metres. Van mirar al voltant il·luminant l'espai i evitant trepitjar el pèl enganxós de l'ovella.

—No et deixis anar encara del mosquetó, que no podem estar segurs que això que trepitgem sigui el fons de l'avenc. Tota la merda que hi han abocat durant segles podria haver format una mena de fals terra.

En Gabriel va fer un salt per comprovar-ne la fermesa, i després va clavar a terra una mena de punxó a la vora de la roca que formava la paret.

—És estrany, està tou sota els peus —va dir la Nash.

—Ja ho he pensat, tot i que sembla ferm —va dir en Gabriel, mentre comprovava l'altímetre—. Es correspon amb les dades del registre més fiable, que és dels anys vuitanta, però ves a saber...

La Nash va temptejar el terra flonjo amb les botes. Es va ajupir per agafar un floc de llana que s'havia compactat i que sobresortia amuntegat en el que podria ser el centre de l'indret.

—Hi va haver una gran crisi de la llana als anys vuitanta, amb prou feines la pagaven i era un problema desfer-se'n. Potser els ramaders de la zona ho solucionaven així —va dir la Nash.

En Gabriel va parlar al micro.

—Mikel, som a baix. Envieu la sonda amb la llanterna gran. El terra sembla compacte sota els nostres peus, és una barreja de terra atapeïda i pedres soltes, que no crec que s'hagin després de les parets. Jo diria que les hi han llençat, com els troncs, i també hi ha una quantitat ingent de llana. —Va ajustar la flama del llum de carbur que tradicionalment portaven tots els miners del món per comprovar la qualitat de l'aire. Apuntant amb la llanterna del casc va mirar al seu voltant—. L'aire és respirable i podem estar drets. L'espai forma un rectangle irregular d'uns quatre per sis metres. No hi ha rastre d'aigua, però allò de l'ovella era veritat, el cadàver no està gaire podrit, més aviat sec.

La doctora Elizondo va alçar la mirada. El seu alè va ascendir formant una voluta de baf que es va fer visible davant la llum del frontal. Hi feia fred allà a baix, i almenys això esmorteïa la ferum d'animal mort. Entre les branques i la fullaraca va entreveure fragments d'escaiola i rajoles trencades, un parell de llaunes de cervesa i la vistosa funda ratllada d'un matalàs vell.

—Es veu que les restes d'animals no són l'única cosa que acostumen a llençar aquí dins —va dir la Nash.

—Sí, hòstia, mira que és porca la gent. Què és això, runes d'unes obres?

—Què veieu? —els va arribar la veu d'en Julio a través de la ràdio.

La Nash va passar el peu dret per sobre de l'ovella i, agafant-se al tronc entravessat, va saltar cap a l'altra banda.

—Sí, runes, palla resseca, humus, deixalles, i això és un matalàs —va dir, enfonsant un dit a la superfície esponjada.

Van sentir com, un tros amunt, la part metàl·lica de la llanterna gran picava contra la panxa granítica de la cova.

—A poc a poc, nois, que us la carregareu —va advertir en Gabriel, apuntant el frontal cap a la foscor de sobre els seus caps.

La Nash va treure el telèfon mòbil i va començar a fotografiar les deixalles, les parets i, inclinant-se entre les branques, va apartar una mica la capa de llana amb la intenció de captar la composició del sòl. Hi havia pèls negres i castanys, probablement restes de la descomposició d'altres animals, fenc, petits branquillons secs, una pols blanquinoso que podria ser cendra, i una cosa curiosa: una garlanda de flors amb roses diminutes d'aspecte trencadís. No era pas la primera vegada que trobaven ofrenes florals a les grutes, però aquella semblava recent. Es va ajupir més per veure-la millor, va agafar una de les flors amb els dits i es va esmicolar només de tocar-la. La llum del frontal era insuficient, però va aconseguir fer unes quantes fotos decents amb el mòbil. No suportava fer servir el flaix en espais tan foscos i petits. La fogonada la deixava cega un instant i una ombra ballava davant dels seus ulls durant una bona estona. Va enfocar per fer una altra foto, i en el moment que es va disparar el flaix, va veure que a sota del matalàs hi havia alguna cosa.

—Gabriel, ajuda'm a moure això.

Ell es va balancejar, tal com havia fet ella, per sobre del pelatge de l'ovella, tot i que va tenir menys sort i va acabar trepitjant part de la llana del llom. Va fer un gest de fàstic quan va notar que la carn de l'animal rellescava sota la pell com si estigués farcida de gelatina.

El matalàs devia fer força temps que era allà, i malgrat que, tal com havia dit en Gabriel, no es veia aigua per enlloc, l'estructura porosa de la superfície havia absorbit moltíssima humitat. No era gaire gran, però els va costar tant de moure'l com si estigués moll. El van empènyer prou perquè pel seu propi pes caigués a sobre de l'ovella morta.

Les vambes eren blanques, i els texans li havien quedat ajustats abans que els músculs de les cames es ressequessin

sota la tela. Una dessuadora blanca adornada a cada màniga amb una gruixuda liana verda amb fulles del mateix color. Els cabells foscos i llargs, estesos com una corona flamígera al voltant del crani, estaven en part sobre el rostre i el cobrien com un vel lleuger. Els braços estaven encreuats davant del cos, gairebé com si tingués fred i s'hagués mort intentant procurar-se una mica d'escalfor. Els únics ossos visibles eren els de les mans: secs, esquelètics i marronosos. Els dits de la mà dreta subjectaven un tros allargat de paper brut.

—Hòstia puta! —va exclamar en Gabriel.

—Què passa? Esteu bé? —va preguntar en Mikel des de dalt.

—Mikel, necessitem la llanterna ara mateix.

—Deu estar a punt d'arribar —va contestar en Xabier.

En Gabriel va il·luminar cap a la foscor i va veure que, efectivament, amarrada a una corda descendia la gran llanterna de vuit piles que feien servir per treballar a l'interior de les coves.

La Nash només tenia ulls per al cadàver.

La veu d'en Gabriel va sonar ofegada, en un xiuxiueig.

—Sembla...

—Una noia —va acabar ella la frase—, o un noi amb els cabells molt llargs, li hauria de veure la pelvis per estar-ne segura.

En Gabriel es va posar una mà a la boca, consternat, gairebé com si tingués por que ella li abaixés els pantalons al cadàver.

La Nash continuava absorta.

—L'arc de la mandíbula també fa pensar que és una noia, tot i que podria ser un noi molt jove... A tu què et sembla? —va preguntar, girant-se per mirar-lo.

En Gabriel estava pàl·lid, va boquejar un parell de vegades sense dir res, i la veu d'en Mikel a través de la ràdio va semblar que el feia tornar a la realitat.

—Podeu dir-me què cony passa?

La Nash va mirar el seu company i va assentir per animar-lo a contestar. Finalment, en Gabriel va parlar.

—Hi ha un cadàver. —Li va sortir la veu estrangulada i molt baixa.

A través del micro els va arribar el xivarri de dalt.

—Fantàstic. És molt antic? Hi ha alguna cosa més que us permeti aventurar una data aproximada dels ossos?

—No són ossos, Mikel —va dir en Gabriel sense apartar la vista del cadàver—. És un cos, un cos sencer, tot i que està sec, com momificat.

—Però això és molt bo... —Fins i tot a través de la ràdio van percebre el dubte en la veu d'en Mikel.

Llavors va intervenir la Nash.

—No és el que buscàvem, aquest cadàver té poc temps. No soc cap experta, aquí a baix hi fa força fred i això pot alterar molt les coses. S'ha assecat, gairebé momificat, però crec que és una noia. Una noia molt jove, una adolescent, podria ser una adulta menuda, però va vestida com una adolescent.

—Però això és impossible —va replicar en Xabier des de dalt.

—L'estem veient, collons! —va exclamar en Gabriel enfadat.

La veu d'en Xabier els va arribar resolutiva des de l'exterior de l'avenc.

—Fa setmanes que vinc a la zona per a la primera prospecció, per als permisos. Si una adolescent hagués desaparegut per la comarca ens n'hauríem assabentat. Amb prou feines són tres mil veïns en tota la vall. No és una cosa que pugui passar desapercebuda.

Llavors van sentir en Julio, amb veu preocupada:

—Sempre hi ha hagut rumors sobre aquest avenc, crims de guerra i coses així, força increïbles, al meu parer.

Assegurant-se al costat del cos, la Nash es va ajupir i va dedicar uns segons a treure's els guants d'escalada per subs-

tituir-los per un parell de guants quirúrgics que duia a la ronyonera. Va fer unes quantes fotografies des de tots els angles que li permetia la seva postura. Va deixar un moment el telèfon a terra i, amb la mateixa cura que si alcés el vel d'una núvia, va apartar els llargs cabells col·locant-los als costats de la cara. Les parpelles tancades i enfonsades tapaven els ulls. La pell, d'un beix encartonat, li va recordar les ales d'una arna. Els llavis s'havien contret deixant les dents a la vista en el que podria semblar un somriure macabre, però per a la Nash era el gest de contenció del dolor.

Els cabells eren foscos i mats, coberts de pols. Va suposar que havien sigut castanys. Quan els va apartar als costats del cap, van quedar a la vista dos flocs gruixuts de color blanc. Anaven des de l'arrel fins a les puntes, i eren tan blancs que només es podien haver aconseguit en una perruqueria. A la vora de la zona del *calvarium*, i amagat entre mig dels cabells, la Nash hi va veure una cosa que al principi es va pensar que era una estella, o una pedra petita i afilada com una destrat de sílex. Va apartar una mica més els cabells i va comprovar que no era al cap, sinó que sortia de la terra, sota el crani, però sense tocar-lo. Quan va veure de què es tractava, ho va arrencar de terra amb una lleu estrebada i s'ho va ficar a la ronyonera.

—Potser... Crec... que no hauries de tocar res —va mussitar en Gabriel darrere seu.

La Nash va tornar a agafar el telèfon.

—Dirigeix la llum cap aquí, sisplau.

En Gabriel va abaixar la mirada cap a la llanterna que subjectava amb les mans, encara lligada a la corda amb què l'havien fet descendir. Va assentir i va engegar el focus.

La llum va permetre que el que podria haver sigut un somni adoptés tot el cos de realitat.

La Nash es va redreçar retrocedint un pas, va notar la roca freda a l'esquena. Va inclinar el cap a un costat i va mirar fixament el cadàver.